

խորակել տախտակները և փոխել իմաստը բառերուն, չինուած ուրիշ ականջներու համար: Նոր օրէնքը արձանագրութիւնն է հոգիին, որուն դրախտը անցեալին մէջը չէ, այլ ապագային: Որքան ատեն չեն ազատագրուած հին Աղամն ու Եւան մեր մէջ, մենք չենք կրնար ըլլալ որդիներ արքայութեան: Ներկան չի կրնար ապրիլ անցեալի հաշտոյն, այլ ապագային: Մենք աքսորականներ ենք անցեալէն և ժառանգորդներ ապագային:

«Թող գիտնան բոլոր անոնք՝ որոնք տէրերն են այս աշխարհին, թէ անարգարութիւնը, անհաւատարմութիւնը և անօթութիւնը երկար չեն կրնար ապասել: Որքան ատեն տակաւին հարուստները պիտի կրնան հանգչիլ փողոսկրեայ մահիճներու մէջ, վայելելով գինը թշուառներու արցունքին ու արիւնին: Աշխարհին խաղաղութիւն բերելու եկած չեմ, այլ սուր, որ իմ սէրս է, նոր օրէնքը մարդոց սիրտերուն: Ով որ ինքզինքը փրկել կ'ուզէ՝ պէտք է անցնի սիրոյ սուրէն: Մեռնի այս կեանքի համար, աշխարհի չարիքին համար, վաղանցուկ փառքին համար և ապրի նոր ու յաւիտենական կեանքով, զոր ես կը բերեմ: Ես կը խորտակեմ օրէնքը, գրուած քարէ տախտակներուն վրայ, կը փշրեմ քարէ սիրտերը մարդոց, և կը բերեմ օրէնքը հոգիներուն, սէրն ու յայտը վաղուան:

«Կը բանամ ահա Աստուծոյ չորս դուռները, Արեւելք, Արեւմուտք, Հիւսիս և Հարաւ, որպէսզի բոլոր ազգերը անխտիր կարենան մտնել անոնցմէ ներս: Երկնաւոր Հօր սիրտը քարայր մը չէ, այլ անսահմանութիւն, ուր կրնան մտնել աշխարհ բնակող բոլոր իր որդիները:

Ե.

(Շարունակելի՝ 8)

ԿՐԹՆԵԿԱՆ

ԾՆՆԴԵԱՆ ԶՐՈՅՑՆԵՐԷՆ

ԵԳԻՊՏՈՍ ՓԱԽՈՒՍՏԸ

•

Դարեր առաջ, արեւելեան անապատներէն մէկուն մէջ, շատ հին և բարձր արմաւենի մը կար: Բալոր ճամբորդները որոնք կ'անցնէին իր քովէն, իրենց կարաւաններով, կը կենային, կը հանգչէին իր սաղարդներուն ներքե, ապա կը շարունակէին իրենց ճամբան: Բալորի հիացումին առարկայ եղող այդ ծառը կեցած էր անապատին մէջ, առանձին ու չքեղ, հակոյ պահնորդի մը պէս: Ոչ ոք գիտէր իր ծննդեան թուականը: Այնքան մեծ էր ու գնդեցիկ, որ մարդիկ կը մտածէին թէ աշխարհի սկիզբէն ի վեր անիկա հոն պէտք է եղած ըլլար:

Օր մը երկու մարդկային էակներ, կին մը և ծերունի մը, կը ճամբորդէին անապատէն: Ծառը տեսաւ զիրենք իր բարձունքէն՝ և զարմացաւ որ անոնք համարձակած էին անցնիլ այս ամայաքէն, առանց սեղաներու և առանց պաշտպանութեան:

«Կը զարմանամ, կ'ըսէր արմաւենին ինքնիրեն, որ այս անօգնական արարածները ցարդ զո՞հ չեն գացած վայրի գաղաններու, որոնք կը վխտան ամենուրեք, կամ գողերու, որոնք այս կարգի պատենութեան կը սպասեն: Ուշ կամ կանուխ, եթէ ազլխեան մահը անպատճառ կը հանդիպի անոնց: Առիւծները, ծառաւոր, աւազամորրիկը, այրող արեւը, աւազակները, մին կամ միւս, կրնան կորստեան մատնել զիրենք այս անծայր աւազադաշտին մէջ»:

Տարիներով ոչ մէկ բան գրուած էր սեղանութիւնը արմաւենին, սակայն այս երկու ճամբորդներու յայտնութիւնը իր ստեղծուն առջեւ փռուած անապատին մէջ, տարօրինակ յազուամով կը լցնէր զինքը:

Օտարականները տակաւ կը մօտենային, յագնութենէն դանդաղած քայլերով, հա-

գրած անապատի փռչին և արևը, թանձր պարեգծաբի մը նման: Արմաւի ծառը որ շատ հեռատես էր, ինչպէս կ'ըլլան բոլոր ծերերը առհասարակ, նշմարեց որ եկողները իրենց հետ ունէին նաեւ մանուկ մը, որ կը քնանար իր մօրը գիրկին մէջ, դրած իր գլուխը անոր ուսին: Մայրը գինքը փաթթած էր ճերմակ լաթով, հաւանաբար փրցուած իր անկողինէն, աճապարանքի մը պահուն: Անտարակոյտ փախըստականներ են ասոնք, կը մտածէր ծառը, որոնք ժամանակ չեն ունեցած իրենց հետ առնելու անհրաժեշտը:

Ճեղքները ծանր տէգէտ մը փախչած կը թռնէին ըլլալ, այդ է պատճառ որ ասոնք ոչ յոգնութիւն գիտեն, ոչ ալ վախն ունին անապատէն: Կարծես անտեսանելի հրեշտակ մը կ'առաջնորդէ ու կը պաշտպանէ գիրկնք: Եթէ ես խօսիլ կարենայի, կը մտածէր արմաւենին, պիտի ըսէի իրենց որ ես դառնային, որովհետեւ իրենց սպասող վտանգները աւելի անգութ են քան այն վտանգը՝ սրմէ իրենք խոյս տուած են: Դիւրին չէ այս ահաւելի անապատէն անցնիլ: Ես փորձառութիւնը ունիմ անապատի վտանգներուն: Կը յիշեմ անգամ մը իմ պատանութեանս, սերական մը աւազի ամբողջ լիւս մը նետեց վրաս: Եթէ ամուր չըլլային արմատներս և հաստառն ճիւղերս, այսօր ես գոյութիւն ունեցած չէի ըլլար:

Արմաւենին սկսաւ բարձր ձայնով խօսիլ, ինչպէս սովորութիւն ունին ընելու տարիքատ և տառնձին մարդերը:

Ճինծի կը թռնէ լսել քաղցր մեղեդի մը որ կը հասի տերեւներէս, որոնք դողի մէջ են: Չեմ գիտեր թէ ի՞նչ կրնայ պատահիլ ասոնց առնչութեամբ: Սակայն ի՞նչ գեղեցիկ է եկող կինը, անիկա ինծի կը յիշեցնէ պատկերը այն կնոջ՝ որ դարձր առաջ հոս եղած է ուրիշ մեծ մարդու մը հետ միասին: Անոնցմէ մին Սաբայի թագուհին էր իսկ միւսը Սողոմոն իմաստուն արքան: Գեղեցիկ թագուհին երեսուղեմէն կը վերադառնար, այցելելէ յետոյ Սողոմոն իմաստունին, իսկ արքան մինչև անապատին ծայրը եկած էր թագուհին ճամբու դնելու համար: Անոնք հոս, իմ կեցած տեղս, իբրեւ յիշատակ իրենց հան-

դիպումին և բաժանման, այս աւազներուն մէջ անկեցին արմաւի ճիւղ մը, որ մեծցաւ և եղաւ այն հսկայ ծառը զոր ես եմ: Այդ ծառը պիտի տէր այնքան տան, երբ Յուդայի մէջ ծնէր ուրիշ արքայ մը, աւելի մեծ և իմաստուն քան Սողոմոնը: Անոնք այդ օրերուն հոս առնկեցին արմաւի ճիւղը և ցօղեցին զայն իրենց արցունքներով:

Ճեղք ինչո՞ւ կը յիշեմ այս բոլորը, ըսաւ արմաւի ծառը, ապիկա անոր համար գուցէ, որ եկող կինը աւելի գեղեցիկ է քան այն թագուհին որ իմ գոյութեանս պատճառը եղաւ:

Ձարմանալի սակայն, որ իմ տերեւներուս դողը տակաւ կը շատնայ: Անոնք ախար մահերդ մը կը հիւսնին իմ շուրջս, դաշտակելով կարծես մահը մէկու մը՝ որ շուտով պիտի թողու այս աշխարհը: Կը զգամ թէ շատ գէշ բան պիտի պատահի այս եկողներուն, որոնք կեցած կը նային յոգնութենէն ու ծարաւէն ստակած ուղտի մը, որ իրենցմէ քիչ անդին կը պառկի, կիսովին թաղուած աւազներու մէջ:

Ճեղքները նշմարած էին արմաւենին և իր շուրջի ովասիսը և դէպի ծառը կը յառաջանային: Սակայն երբ վերջապէս հասան, նկատեցին որ ծառէն քիչ մը անդին գտնուող հորը ցամքած էր: Անոնք յուսահատ և յոգնած նստան յօրանջող հորին քով և սկսան արտասուել: Արմաւենին լսեց որ ասոնք կը խօսէին իրենց մօտալուտ մահուան մասին, ամայի անապատին մէջ: Մօռը հետեցուց նոյնպէս անոնց խօսակցութենէն, որ Հերովդէս արքան հրամայած էր որ սպաննէին մինչև երկու տարեկան բոլոր արու մանուկները իր թագաւորութեան, որովհետեւ կը վախնար թէ ծնած էր արդէն երկար տանէ ի վեր սպասուած Յուդայի թագաւորը:

Ճերեւներուս եղերերդը սակայն երթալով աւելի բարձր կը հնչէ, կ'ըսէր արմաւենին, ինչպէս կ'երեւի մօտ է մահը այս դժբախտ վտարանդիներուն:

Կինն ու մարդը յուսահատութեան և սոսկումի մէջ էին: Անոնք կը վախնային առանձնութենէն և ստոյգ մահէն, որ տակաւ իրենց կը մօտենար, մինաւոր

այդ անապատին մէջ: «Երանի՜ մեր տեղը մնայինք, կ'ըսէր ծերունին, զինուորներէն ընդունելու մասը, որ աւելի դիւրին պիտի ըլլար, քան այս հեռաւորութեանը մէջ»:

«Աստուած պիտի օգնէ մեզի», ըսաւ կիներ:

«Մենք առանձին ենք անապատի դաշաններու և օձերու միջև և շուտով որս պիտի դառնանք անոնց, ըսաւ մարդը: Զօնինք քսեր և կերակուր, Աստուած ի՞նչպէս պիտի օգնէ մեզի»: Ան այլևս յուսահատ, ծածկեց իր դէմքը վերադառնալու և ինկաւ աւազին վրայ: Ծերունին տխուր էր, նման մարդու մը որ իր սրտին մէջ կը կրէ մահուան վէրքը:

Արմաւենիին տերեւներուն երգը սակայն երթալով կը շատնար, լսելի ըլլալու չափ շուրջիններուն: Կիներ լսած էր զայն, և դարձեալ իր նայուածքը ծառի բարձունքին՝ ուրկէ վար կը կախուէին արմաւի ողկոյզներ, ծաղիկներու մեղրագոյն փունջերու նման:

«Արմաւենի՛ր, արմաւենի՛ր», աղաղակեց կիներ, առանց կարենալ զսպելու իր ներքին ուրախութիւնը:

Մարդը վեր բարձրացուց իր նայուածքը, և ինքն ալ իր կարգին նշմարեց արմաւի ողկոյզները, հասուն ու քաղցր երեւոյթով: Սակայն ի՞նչպէս ունենալ զանոնք, որովհետեւ ծառը չափ բարձր էր, և ոչ մէկ մարդկային արարած կրնար հասնիլ անոնց:

Պզտիկը որ իրենց քովիկը կը խաղար աւազի փայլուն հատիկներուն հետ, լսած էր մօր անսովոր կանչը. ան ալ իր կարգին վեր նայեցաւ և տեսաւ աղւոր ողկոյզները, խաղալիքներու նման կախուած ծառէն: Մօտեցաւ ծառին, նայուածքը ուղղած արմաւի ոսկի փունջերուն, ապա դպաւ ծառի արմատին իր փոքրիկ ձեռքերովը և ըսաւ իր մանկական քաղցր ձայնովը.

«Արմաւենի, արմաւենի, ծռէ գլուխդ»: Հազիւ արտասանած այս խօսքերը, ծառին իրանը սկսաւ ճարճատիլ, ճիւղերը կարծես փոթորիկէ մը բռնուած, սկսան դողդալ: Յետոյ արմաւենին մեղմօրէն խոնարհեցաւ և ծռեց իր գլուխը մահու-

կին առջև, ինչպէս կը խոնարհին հպատակները իրենց իշխանին դիմաց:

Մարդն ու կիներ զարմանքով տեսան թէ հակայ ծառը ինչպէս խոնարհեցաւ, գետին տարածելով իր ճիւղերը: Արմաւի ողկոյզները այժմ դիզուած աւազին վրայ, կը շողշողային արեւին տակ և կը ժպտէին տերեւներուն մէջէն:

Երբ մարդն ու կիներ բաւարար չափով քաղցեցին արմաւի հատիկներէն, իրենց ուրախութեան մէջ մոռցած ամէն ինչ, պզտիկը նորէն մօտեցաւ ծառին և քաղցր ձայնով ըսաւ.

«Արմաւենի, արմաւենի, ստքի ելիր»: Մեղմօրէն և յարգանքով ծառը վերցուց ինքզինքը և շտկուեցաւ, մինչ իր տերեւները քնարի թիւերու նման քաղցր մեղեդի մը կը հնչեցնէին:

«Այժմ գիտեմ, ըսաւ ծառը, թէ տերեւներս որու համար կը հնչեցնեն այս մահուան մեղեդի»:

Մարդն ու կիներ ծռուկի եկան և շնորհակալեցան Աստուծոյ: «Տէր, ըսին անոնք, Դուն տեսար մեր հոգեվարքը և օգնութեան հասար մեզի: Շնորհիւդ այս հակայ ծառը եղէգի մը նման խոնարհեցաւ և մեզի բաշխեց իր բարիքները: Ալ վախ չունինք ունէ մէկէ, որովհետեւ գիտենք թէ Դուն պիտի պաշտպանես մեզի ամէն կարգի վտանգներէ»:

★

Քանի մը օրեր վերջ, երբ կարաւան մը անցաւ ծառին քովէն, մարդիկ տեսան որ հակայ արմաւի ծառը չորցած էր:

«Ա՛հ, ըսին ճամբորդները, այս ծառը պիտի չմեռնէր, մինչև որ չտեսնէր Սոլոմոնէն աւելի մեծ թագաւոր մը»:

«Կ'երեւի աշխարհ եկած է այդ մեծ մարդը», ըսաւ ճամբորդներէն մին:

Ս. Լ.

